

İŞÇİNİN SESİ

ÇEK-AL

Türkiye'nin
gereksinimi partidir!

Gelecek onun için
savaşanlarındır!

Tarihimizin doğrularını özümseyelim, gerekli dersleri çıkaralım

İhtiyar Anadolu'nun savaş tarihi

Musa Harşin

Kurtuluş Savaşı sırasında, düzenli ordu-halk ordusu çatışması olarak kendini dışa vuran hegemonya kavgası, burjuva hegemonyasının kazanmasıyla sonuçlanmıştır. Sınıf savaşı, halk hareketi, hiçbir ülkede o toplumun geçmişinden kopuk, gerçek üstü bir düzlemde yürümez. Sınıf savaşı, her zaman, o toplumun harcına, harmanına, örgüsüne katılan, tarih içinde belirmiş savaş çizgileri üstüne oturur.

Resmi tarih, Kurtuluş Savaşı'nı Mustafa Kemal'in 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak basmasıyla başlatır. Bunun bir evveliyatı yoktur. Bu görüşe göre, Mustafa Kemal'ler Ankara'nın bozkırında Osmanlı devletiyle hiçbir ilişkisi olmayan yepyeni bir devlet yaratmışlardır.

Şimdi bu iddiayı inceleyelim. Gerçeğin kapısını aralamaya İnönü'nün şu değerlendirmesi ile başlayalım:

"Milli Mücadele esasen bir ordu ihtilali idi." (Abdi İpekçi, *İnönü Atatürk'ü Anlatıyor*, Cem Yayınları, s.40)

Miralay İsmet gibi yıllarını Osmanlı ordusuna vermiş bir erkanı harbin hangi orduyu kastettiği açıktır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda erk ilişkileri, seyfiyye (ordu), kalemiyye (bürokrasi) ve saray (padişah-halife) olarak başlıca dört güç merkezinin birbirleriyle kurdukları çatışmalı dengenin içinden geçerek beliriyordu. 1980 İhtihat ve Terakki hareketiyle atılım yapan burjuva devrimi, ordu ve Bâbiâli bürokrasisine dayanarak saray ve ilmiyyenin gücünü sınırlamıştı. Birinci Dünya Savaşı koşullarında ordunun nüfuzu iyice artmış, birçok mülki yetkileri ele geçirmişti.

Savaşın ortalarında, Enver Paşa gibi hayalpe-restlerin dışındaki her düşünen kafa harbin kaybedileceğini anlamıştı. Onun için gelecekte en elverişli koşullarda bir mütareke yaparak Anadolu'yu kurtarma düşüncesi devlet-ordu kadrolarında yayılmıştı.

Osmanlı genel kurmayı, bu amaçla, gözden irak yerlere gizlice silah-cephane sevkiyatına başlamıştı. Ayrıca, İhtihat ve Terakki silahşörlere, ordu kadrolarından gerilla savaşı yürü-

tecek "özel harp" teşkilatlanması da yedekleniyordu.

Mütareke döneminde de, koşullar iyice ağırlaşmadan, yetenekli komutanları direniş merkezleri olabilecek yetkili mevkilere atama siyaseti güdüldü. Kazım Karabekir, elde kalan tek derli-toplu kuvvete, Erzurum'daki 15.Kolordu'ya tayin edildi. Mustafa Kemal'in olağanüstü yetkiler ve geniş karargah kadrosuyla Samsun'a çıkması işte böyle bir ordu-devlet organizasyonu idi.

Amasya Genelgesi, Erzurum-Sivas Kongresi, Heyeti Temsiliye'nin kuruluşu süreci içinde İstanbul hükümetinin Mustafa Kemal hakkında tutuklama kararı çıkarmasına, onun da askerlikten istifasına, bunun üstüne Kazım Karabekir'in maiyetiyle çıkagelip, "emrinizdeyiz, paşam!" diye selam durmasına resmi tarih çok vurgu vurur. Bu gibi olaylar aslında İngiliz İşgal Komutanlığı'nın baskısı ve Yunan ilerleyişinin yarattığı dalgalanmalara göre gidip-gelen güç dengelerinin cilveleriydi.

Bunlar oluyor ama resmi tarihin pek lafını etmediği şöyle olaylar da oluyordu:

"Ferit Paşa hükümetinin çekilmesi ve Ali Rıza Paşa'nın hükümet kurması, Sivas Kongresi'nden sonra, Atatürk'ün ve Kuvayi Milliye'nin baskısı ile sağlanmıştı. (...) Yeni hükümet vazifeye başlar başlamaz, azasından Bahriye Nazırı Salih Paşa'yı milli hareketin lideri Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek üzere Amasya'ya göndermişti. Atatürk de Sivas'tan Amasya'ya gelmiş ve İstanbul hükümetinin temsilcisi ile görüşerek bir takım protokoller imza edilmişti. Taraflar arasında böylece bir anlaşma yapılmış oluyor ve bunun neticesi olarak İstanbul hükümeti,

Heyeti Temsiliye'yi resmen tanımış bulunuyordu. Varılan anlaşma ile İstanbul hükümeti Heyeti Temsiliye'nin servis hizmeti namı altında her yerle telgraf muhaberatı yapmasını kabul ediyordu. Bu suretle Heyeti Temsiliye, bütün memleket meseleleri sebebiyle icap ettikçe hem hükümetle, yani İstanbul ile, hem de Kuvayi Milliye Teşkilatı ile bütün ordu birlikleri ile serbestçe ve resmen muhaberede bulunmak imkanını elde etmişti. Bunun açık manası, Amasya protokollerinin Heyeti Temsiliye'yi millet hizmeti yapan resmi bir makam haline getirmiş olmasıdır. Mustafa Kemal Paşa bundan azami derecede istifade ediyor ve bu sayede mülki amir olarak, asker ve kumandan olarak selahiyet sahibi bütün makamlarla muhabere ediyor, sözünü geçirmeye çalışıyordu." (İnönü, *Hatıralar*, Bilgi Yayınları, s.180-181)

Demek ki Heyeti Temsiliye, en azından 1919 sonbaharında, İstanbul'un resmen tanıdığı ve yetki verdiği hukuki bir devlet organıdır.

Şimdi *Nutuk*'tan aşağıdaki parçayı okuyalım:

"İsmet Paşa, ben Ankara'ya muvasalattan (vardıktan- ed.) sonra, Ankara'ya yanına gelmişti. (Ocak 1920-ed.) Beraber çalışıyorduk. Fakat Cemal Paşa'dan sonra, Harbiye Nezareti makamına Fevzi Paşa hazreteleri geldi. Müşarünileyhin (Fevzi Paşa'nın -ed.) sureti mahsusada talebi üzerine ve bilhassa mühim bir maksatla, kendisini (...) İstanbul'a göndermişim.

"Mühim olarak mütalâa ettiğimiz şu idi: Yunanlılar taarruza hazırlanıyorlar. Buna karşı makul olan bütün kuvvetleri seferber ederek muntazam bir harbe girmekti. Bahu-

sus, Fevzi Paşa Hazretleri, bu lüzum ve ıztırarı takdir etmekte idi.

“İşte, bu hazırlığı yapmak üzere İsmet Paşa'nın İstanbul'daki bulunması ve hatta Erkânıharbiye Riyaseti'ne resmen getirilerek temini mesaisi, çok nafi olacak idi. Bu maksatla İstanbul'a gitmesine lüzum görmüş-tüm. (Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.1, 1919-1920, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, 7.baskı, s.393)

Görüldüğü gibi, en azından İstanbul'daki Harbiye Nezareti ile Ankara'daki Heyeti Temsiliye arasında hedef ve hedefe nasıl varılacağı üstüne fikir birliği ve üst düzeyde kadro alışverişi vardır. Bu alıntıdan aklımızda tutmamız gereken kritik fikir, muntazam, yani düzenli harp fikridir. Devletin sınıfsal seçimini anlatan bu stratejinin sonuçlarına daha sonra değineceğiz.

Buraya kadar Osmanlı ile Cumhuriyet arasında esas olarak ordu aracılığıyla kurulan organik bağa işaret ettik. Şimdi, resmi tarihin başka bir açığına değineceğiz.

Resmi tarih açık üstüne açık veriyor

Resmi tarih, o zamanlar Mustafa Kemal hareketi dışında bir başka direniş hareketi yoktu makamında konuşur. Ancak, olgular karşısında eli bir hayli zayıf olduğu için, bu izlenim, daha ziyade, Kuvayi Milliye hareketini küçümseme ve töhmetleme yoluyla yandırılmak istenir.

Mondros Mütarekesi'yle Anadolu'ya dalan işgal kuvvetlerine karşı direniş, 19 Mayıs 1919'dan çok daha önce Kuvayi Milliye (Milli Kuvvetler) tarafından başlatılmıştır. Kuvayi Milliye yerel sivil örgütlenmelere dayanıyordu. Alacalı-bulacalı bir sınıfsal bileşimi vardı. Orduyla arası bozulmuş zabıtlardan, İttihatçılardan, asker kaçaklarından, eskiden beri dağda dolaşanlara, efelere, çetelere, İştirakiyuncu sempatanlara, komünistlere kadar geniş bir yelpazeyi tutuyordu.

İşgalin ilerlemesi karşısında devletin aczi, halkı kendi kaderini doğrudan ele almaya doğru hareketlendirdi. Halk gençliği hızla Kuvayi Milliye saflarına aktı. Yerel kahramanlar, halk önderleri fıskırdı.

Maraş-Antep-Urfa'da Fransızları dize getiren destanı ordu değil, Kuvayi Milliye yazdı. Ege'de, Yunan ilerleyişini yavaşlatıp stratejisini bozan Kuvayi Milliye oldu. Sonra, birbiri peşisıra patlayan padişahçı-şeriatçı-İngilizci ayaklanmaları bastıran, Anadolu'da bağımsızlık cepheyi ayakta tutan yine Kuvayi Milliye idi.

Peki o günlerde ordu ne haldeydi?

“Meclisin açıldığı günlerde, eldeki kuvvetlerden, yalnız doğuda Kazım Karabekir Paşa'nın kumandası altında bulunan bir kolordu, dağılmadan nizami vaziyetini muhafaza ediyordu. Bu kolordunun mevcudu diğerlerine nispetle az çok dolgun ve hududu beklemekten, vazife ifa etmeye hazır olmaktan başka bir işi yoktu. Diğer kolordular memleketin her tarafına dağılmış ve yayılmış olarak çok zayıf mevcuttu idiler. Bunlar adeta kadro halindeydiler. Yunan ve Fransız işgaline karşı teşekkül eden Kuvayi Milliye, ordunun yardımına muhtaç bir durumunda bulunduğu için bu kolordular her vasıta ile onlara yardım etmek mecburiyetinden dolayı takatten daha çok düşmüşlerdi. Kuvvetleri daha da azalmış, subayları muhtelif yerlerde

vazife almış olarak tam manası ile bir iskelet halinde bulunuyorlardı. Memnuniyeti mucip olan bir nokta, son derece dağınık bulunmakla beraber askeri kıtaların üzerinde kolorduların emrikumandası cari idi. Kumandanlar, kendi kıtalarını istedikleri yere sevk edebiliyor, emirler verebiliyor ve merkeze muntazam raporlar gönderiyorlardı. Bu vaziyet, Mustafa Kemal Paşa'nın bir senden beri memlekette resmi bir sıfatı olmadığı halde, gerek Heyeti Temsiliye'den evvel, gerek Heyeti Temsiliye kurulduktan sonra uğraşa uğraşa temin edebildiği müspet bir neticedir.” (İ.İnönü, *Hatıralar*, s.199)

Resmi ordu seferi hale geçememiş. Asker sayısı çok az. Eylemde henüz bir üstünlüğü yok. Çekirdek kadroyla, dağınık birimlerden oluşan, iskelet bir yapı elde tutuluyor.

Yalnız, emir-komuta zinciri mükemmelen işliyor. Merkez, birimleri durumun gereğince yönlendirebiliyor. Emir veriyor, rapor alıyor. Yani işleyen bir mekanizma var. İşte, ona savaş örgütü olma özelliğini veren ve geleceği kazanmasını sağlayan canalcı husus budur. Her ciddi örgütünün gıpta edeceği, örnek alacağı, içselleştireceği merkezi örgüt işleyişi budur.

Düzenli ordu-halk ordusu

Yukarıda değindiğimiz muntazam harp fikrinin burjuva örgütleniş biçimi muntazam ordu-devlet ordusudur. Böyle bir gelişim, yönetici sınıfın çıkarlarını güvenceye alacak şekilde devletin sürekliliğinin sağlanması demek olacaktır.

Kuvayi Milliye akımı ise halkın bağrından fıskıran demokratik-yığınsal müdahaleyi temsil ediyordu. Kuvayi Seyyare (Seyyar Kuvvetler) kumandanı Çerkes Ethem, bu yığınsal girişim çizgisinin önde gelen ismiydi.

Bu iki eğilim, bu iki çizgi daha başından beri aynı cephe içinde birbiriyle çatışmıştır. Toplumsal yapının yetersiz gelişimi koşullarında birinci çizgi hegemonya savaşını kazanmış ve ikinci çizgiyi cibilliyetine uygun bir tarzda tasfiye etmiştir.

Şimdi bu gelişmeleri, birinci çizginin yetkili ağızlarından okumaya devam edelim:

“İç isyanların bastırılmasında muntazam kuvvetlerden çok Kuvayi Milliye'nin muvafak olması ordu aleyhinde bir hava yaratmıştır. Yunan taarruzundan sonra vaziyet bütünlükten karşıtı. Herkesin dilinde ‘Muntazam ordudan hayır yok’ sözleri dolaşıyordu. Yozgat İsyanı'nı bastırıp döndükten sonra, Kuvayi Seyyare'nin ve Çerkes Ethem'in itibarı bütünlükten arttı. Ethem ve Reşit Bey'ler ordu aleyhinde çok propagandalar yapıyorlar, yeni esaslar üzerinde, milis esaslarına göre halk ordusu tertip etmek lüzumundan bahsediyorlardı. Bunların birçok taraftarları da vardı.

“Biz bu hava içinde orduyu kurmaya çalışıyorduk. Orduyu kurmak için asker alıyoruz, sabahleyin giydireyoruz, teçhiz ediyoruz, silahlandırıyoruz, akşam üzeri hepsi gidiyorlar. Buna karşılık Kuvayi Milliye'yi bir isyanın bastırılması için bir yere memur ediyoruz. Gidiyor, isyanı bastırıyor, asıyor, kesiyor, tedip ediyor. Şüphesiz bunlar olurken silahlı müsademeler yapılıyor. Zayıt veriyor. Bu arada talan yapıyor, birtakım uygunsuz hareketler cereyan ediyor. Bu vazifeden zayıflamış olarak dönecek yerde,

daha kuvvetlenmiş olarak geliyor. Çünkü orada istidatlı gördüğü insanları kendi kuvvete katmasını biliyor. (...)

“İç isyanların sonunu almak üzereyiz. Yunan taarruzu belli bir hatta durmuş bulunuyor. Memleketin siyasi havası son derece karışık. Büyük mesele şu: Orduyu bir türlü teşkil edemiyoruz. Kuvayi Milliye devrinin yarattığı en büyük güçlük. Kumandanlar da Kuvayi Milliye usulü tertipler içinde çalışıyorlar. Halktan isale ve yardım alarak kendi kuvvetlerini besliyorlar. Kuvvetleri içinde inzibatı sağlamak için askeri usulleri değil, Kuvayi Milliye'nin uyguladığı usulleri tatbik ediyorlar. Bu tertipler varken, bildiğimiz askeri usuller bunun yanında işlemiyor.” (agy, s.212)

Düzenli ordu elde asker tutamıyor. Halk gidip Kuvayi Milliye'ye yazılıyor. Bu, o zamanlar, toplumda ibrenin Kuvayi Milliye'yi gösterdiğinin en açık kanıtıdır. Eylemde, girişimde üstünlük Kuvayi Milliye'de. Öyle ki, bunun ideolojik-moral etkileri ordu kadrolarına kadar sızmış. *Nutuk*'dan öğreniyoruz ki, o zamanlar Garp Cephesi kumandanı olan Ali Fuat Paşa da bundan nasibi almış:

“Efendiler, 8 Teşrinisani 1920'de, Fuat Paşa, Ankara'ya geldi. İstikbal için bizzat istasyonda bulunuyordum. Paşa'yı omuzunda bir filinta oldu halde Kuvayi Milliye kıyafetinde gördüm. Garp Cephesi Kumandanı'nı bu kıyafete rağbet ettiren fikir ve zihniyet cereyanının bütün Garp Cephesi üzerinde ne derece ileri bir tesir yapmış olduğunu anlamak için artık tereddüde mahal kalmamıştı. Onun için Fuat Paşa'ya kısa bir mütalâadan sonra, yeni alabileceği vazifeyi söyledim. Maalmemnuniye kabul etti. Aynı günün gecesi İsmet ve Refet Paşa'ları davet ederek yeni vaziyet ve vazifelerini kararlaştırdık. Kendilerine verdiğim katı direktif: ‘Süratle muntazam ordu ve büyük süvari kütlesi vücuda getirmekten’ ibaret idi. Bu suretle 1920 senesi Teşrinisani'sinin sekizinci günü ‘gayrimuntazam teşkilat fikrini ve siyasetini yıkmak kararı’ fiil ve tatbik sahasına vaz'edilmiş oldu.” (K.Atatürk, *Nutuk*, c.2, s.504)

Mustafa Kemal'lerin temsil ettiği köklü devlet geleneği, tabii ki, onlara üstün bir siyasi formasyon kazandırıyor. Bu yönetim birikimi, bakışı bulanan üst düzey yöneticileri görevden almada ikircim göstermediği gibi, hem onu yitirmemek ve hem de onun bu yeni havalardan en iyi şekilde yararlanabilmek için Moskova'ya elçi olarak yollama kıvraklığını gösterebiliyor. İşini bilen örgütçü, bu ikircimsiz ama esnek tutumu akhının bir köşesine yazmalıdır.

İnönü'nün anlatımına geri dönelim:

“Kuvayi Seyyare Kumandanlığı ile takışmışız. Ankara'da ve memleketin birçok yerinde işlemeye başlayan yeni bir tertiple, Yeşilordu hareketi ile, karşı karşıyayız. Yeşilordu hareketi, daha iç isyanlar zamanında gelişmeye başlamıştı. Yozgat İsyanı'nı bastırdıktan sonra Ankara'ya döndüğü zaman Ethem ve Tevfik Bey'ler de Yeşilordu'ya girmişler. Tabii Reşit Bey de Yeşilordu'da.

“Kuvayi Milliye'nin büyük itibarı bilhassa Ethem ve kardeşleri üzerinde toplanıyordu. İç isyanların bastırılmasında oynadıkları rol,

Kuvayi Milliye saflarının tipik bir örneği: Kandıra ve kavalisinde faaliyet gösteren İpsiz Recep müfrezesi.

safflarda doğabilecek çalkantılara bakmaksızın cüretle fiiliyata döküyorlar. Cüret, sıkışlığı açan anahtardır. O zamana dek ordunun kendilerine silah çekmeyeceğini sanan Ethem kuvvetlerinin üstüne yürüyorlar. Bu, o sınıfın özgül yanındır, sınıfsallığıdır, cibiliyetini ele verir.

Yunan saldırısının duyulması üstüne, takipte bulunan aynı kadro kuvveti, hiç uykusuz-molasız, mecburi yürüyüşle-trenle 9 Ocak 1921'de İnönü mevzilerine yetişiyorlar. Uzanabildikleri her yerden bulup getirdikleri bölük pörçük eratı, daha vagonlardan iner inmez çıldırışçısına süngü hücumuna kaldırıyorlar. Buradaki irade gücü, savaşta başarının -o sınıfla, bu sınıfla bağlı olmayan- genel yasallığıdır. Halk nazarında teşkilat yapmanın, ordu örgütlenmenin meşruiyeti işte böyle kazanılıyor.

Hegemonya savaşının nasıl kazanıldığı üstüne düşüncemizi biraz daha geliştirelim:

“Ethem Bey, Yozgat İsyanı'nı bastırıldı ve Ankara'ya döndü. Yozgat İsyanı çok kanlı bir şekilde bastırılmış ve Yozgat yağma edilmiştir. Ethem Bey'in kuvvetleri Yozgat'tan Ankara'ya geldikten sonra, Ankara çarşısında ve Ankara'nın etrafında büyük panayırılar kuruldu. Bizim Kuvayi Milliye, Yozgat'tan sürdürdükleri koyunları halkın gözü önünde satmaya başladılar. Olup bitenleri hızla seyrediyoruz, fakat bir şey yapamıyoruz.

“Ethem Bey'in Yozgat'tan dönüşü üzerine kendisini istasyonda karşıladığımızı ve Atatürk'le beraber bir müfrezesini teftiş ettiğimizi hatırlarım. Müfrezeyi teftiş ettik, muvaffakiyetlerini selamladık. Oradan ayrılırken Atatürk'e sordum:

“Her biri pürsilah, tepeden tırnağa silahlı. Bunun kendilerine verdiği güven ve büyüklük duygusu ile herkese tepeden bakıyorlar. Bugün memlekete hakim olan kimdir? Bunlar mı, biz miyiz?”

“Beraber yürüyoruz, Atatürk biraz durdu, düşündü ve şu cevabı verdi: ‘Biziz’ dedi, ‘akıl bizdedir.’” (agy, s.207)

“Akıl bizdedir” in üstünde çok yönlü düşünmek gerekiyor. Şüphesiz, üstün bir devlet geleneğinden geliyorlar. Zamanlarının en iyi eğitimlerini almışlar. Yemen'den, Libya çölllerinden İran-Kafkasya macerasına, Makedonya komitacılarıyla cebelleşmekten Galiciya cephesine, illegal İttihat ve Terakki örgütlenmesinden padişah yaverliğine kadar uzanan 15-20 yıllık alt-üst oluş döneminin zorlu sınavlarından geçmişler. Çok farklı coğrafyalarda çok farklı kültürlerle karşılaşmışlar. Toplum, siyaseti, devleti derinden öğrenmişler.

Bu anlamda, anlarız, halk sınıflarının yeni yeni yetişen önderlerine göre siyasetten çok daha donanımlıdır. Bu anlamda, anlarız, kendi sınıflarının en üstün bilgi, kültür ve deney birikimiyle silahlıdır. İşin bir yönü budur.

İkinci çizginin tarih yorumu

İşin öbür yönünü, artık resmi ağızların söyleyebildiklerinden süzüp çıkartamayacağız. Onun için, o günleri yaşamış, o günlerin özgül siyasal kavgasında taraf olmuş bir başka yetkili ağızdan ikinci çizginin tarih yorumunu okumanın tam sırasıdır. Burada “akıl bizdedir” in ima ettiği “Osmanlı hilsesi” yönünü de göreceğiz:

“İstanbul'un Haliç semti, öteden beri işçi yatağıdır. Memlekete dalan düşmanlara karşı

onların, Ethem kuvvetlerinin gittikçe büyümesini sağladı. Bunlar içeride bir vazife yapıp döndükten sonra yerlerine gönderdiğimiz zaman, cepheye istedikleri kadar ilerliyorlar ve diledikleri yerde kalıyorlardı. Başlarında bulunan kumandanların vakitleri daha çok içeride geçiyor ve her türlü siyasi faaliyete giriyorlardı. Ethem ve kardeşleri üzerinde toplanan itibar, içeride ayrıca büyük bir siyasi faaliyet zemini olmuştu. Her yerde herkese telkin edilen fikir şu idi: Görüyorsunuz, muntazam ordu bir işe yaramıyor, o devir geçmiştir. Rusya'da olduğu gibi milli bir ordu teşkil etmeliyiz.

“Sözü edilen milli orduya, daha çok Ethem kuvvetleri çekirdek teşkil edecek ve bu kuvvetler istenilen sistemle milli ordu haline gelecekti. İşte ‘Yeşilordu’ diye siyasi tarihimize geçen olay budur. Rusya'daki Kızılordu'ya karşılık, Müslüman Türkiye'de Yeşilordu kurulacak, bu ordu kendine göre usullerle idare edilecektir. Bu fikir Meclis'te ve siyasi mahfillerde devamlı işleniyordu. Niyetleri, Yeşilordu kurulduktan sonra, milli hareket, sosyal ihtilal hareketine dönecek ve komünist hareketine bize getireceklerdi.

“Bu fikri savunanların ve temsil edenlerin, ayrıca siyasi teşkilatları da vardı: Halk İştirakiyun Fırkası. Bir yandan da fırka olarak çalışıyorlardı.” (İ.İnönü, *Hatıralar*, s.224-225)

Düzenli ordu-halk ordusu çatışması olarak kendini dışa vuran hegemonya kavgasının, burjuva hegemonyasıyla sonuçlanmasının altında yatan nesnel nedenin, yetersiz toplumsal gelişmişlik düzeyi olduğunu yukarıda söylemiş-tik. Bu taban üstünde yükselen burjuva yolcu siyasal önderliğin burjuva hegemonyasını güvenceye alacak merkezi örgüt üstünlüğüne de değinmiş-tik.

Hegemonya savaşı sürüyor

Şimdi, hazır konuyu ele almışken, eylemde cüret ve kararlılık ile örgütsel büyüme ve hegemonyayı kazanma arasındaki ilişkiyi o sınıfın nasıl gördüğüne bakalım:

“Mütevazı ölçüde bir zafer de olsa, Birinci İnönü Muharebesi ve Ethem'in tasfiyesi

gerçekten çok meseleyi halletmişti. Şimdi bu meseleden birini söyleyeceğim. Bizim orduda bugünlere kadar büyük bir hastalık vardı. Yedi sekiz aydan beri asker alırsız, getiririz, giydiririz, besleriz, fakat silahını almış, cephanesini beline takmış, firar etip giderdi. Firarileri evine kadar takip ederiz. İmkani yok tutamayız. İş manevi bağlılığa kalmıştı. Aramızda görüşüyoruz, çare arıyoruz. Nihayet karar verdik ki, firarı önlemek için manevi kuvvet ve bağlılık tesis etmek lazımdır. Buna çalışalım dedim. Ancak, manevi kuvvetin, vazife hissini teessüs etmesi ve firarların önlenmesi için ilk manevi çare bir muvaffakiyet göstermektedir. İnanıyoruz, biz muvaffak olabiliriz, muharebe kazanabiliriz. Daha doğrusu bunun için muharebe kazanmak lazımdır. Buna karşılık içinde bulunduğumuz güç şartlar içinde umumi şevki yükseltmek ve bir zafer kazanmak için de iyi bir kıta teşkil etmek lazımdır. Muzafferiyet kazanırsak, iyi kıta teşkil etmenin yoluna girmiş olacağız. Ama, muzafferiyeti kazanmak için de elde iyi kıtaların bulunmasına ihtiyaç var. Böyle bir muammayı halletmeye çalışıyorduk. İşte Birinci İnönü Muharebesi ile bu muammanın hallinde esaslı bir adım atmış olduk.

“Devleti kurmak için, Büyük Millet Meclisi'nin itibarını, nüfuzunu ve hakimetini sağlamak için küçük çapta da olsa, böyle bir muharebeyi kazanmaya mecburduk.

(...)

“Birinci İnönü Muharebesi ile milli mücadelenin gerçek askeri safhasına girmiş bulunuyoruz. Kuvayi Milliye'ye ümit bağlamış, milli harekete karşı çıkmış, Padişah'a dayanarak isyan etmiş ne kadar düşmanca hareket varsa, hepsi bertaraf edilmiş oldu. Böylece ordu teşkil etmek için gerekli sağlam esaslar konulmuş ve bu sağlam esasların işe yararlığı kabul edilmiştir.” (agy, s.244-245)

Savaşın genel yasaları her sınıfın elinde aynı yasalardır. Burada disiplinli örgüt-büyüyen örgüt ile siyasal başarı ilişkisi gayet materyalistçe konulmuş. Her ciddi örgütçünün dikkatle okuyup ders çıkaracağı bir çözümlemedir bu.

8 Kasım 1920'de “gayri-muntazam teşkilat fikrini ve siyasetini yıkmak kararı” alıyorlar. Bu, onların sınıfsal seçimidir. Kararlarını, ellerindeki kuvvetlerin yetersiz mevcuduna ve

ilk tepki buradan başladı. Aralık 1918'de Antant kuvvetleri 'zafer gününü' kutladılar. İşte tam o gün, Haliç semtinde işçiler, denizciler, halk protesto gösterileri yaptı. Tersane'de, Camialtı'nda, İngiliz'lerin korudukları bir garajı ve benzin deposunu, o gece Türk denizcileri yaktılar. Göğe vuran yangının kızılıkları, halkımızı savaşa çağıran bir sinyaldi...

"1919 yılının başında düşmana karşı savaşılar genişledi. Yer yer çete savaşıları kuvvetlendi. Yer yer doğan komünist kümeleri, kurulan Komünist Partisi, ta baştan, çete savaşılarıyla bağlandı. Komünistler çetelere yazıldılar. Komünistlerin, işçilerden, deniz adamlarından kurdukları Osman Kaptan çetesi, Şubat ayının karanlık bir gecesi, tersaneyi Hasköy kapısından bastı. Eski kızak yerindeki bir silah deposunu boşalttı. İngiliz nöbetçilerini, kızak yerindeki bir geminin sintinesine hapsetti. Yağdan kıl çekermesine, silahları Anadolu'ya aşırıldı." (İsmail Bilen, *TKP'nin Doğuşu, Kuruluşu, Gelişme Yolları*, s.16)

"TKP, Anadolu'nun içinde, kurtuluş savaşının göbeğinde kuruldu. Kuranlar arasında Salih Hacıoğlu vardır. Affan Hikmet vardır. Ahmet usta vardır. Fatma, Cemile yoldaşlar vardır. Listeleri uzundur. Bunlar savaşa, ateş boylarında girmişlerdir. Salih Hacıoğlu da, Affan Hikmet de subaydılar. Affan İstanbullu, Karagömrük'tendi. Salih Hacıoğlu Harp Okulu'ndan çıkmıştı. İsmet İnönü'yle bir sınıftandı. İsmet, padişahın jurnalcisiydi. Onun yüzünden, Salih Hacıoğlu Basra'ya sürülmüştü. Orduyu yakından bilirdi. Affan, 1919'da, daha Mustafa Kemal Samsun'a çıkmadan, Bandırma'da liman, demiryolu işçilerinden kurduğu 30-40 kişilik bir gerilla ile, Maydos'da İngiliz silah depolarını bastı. İngilizlerle, Anzavurlarla savaşa savaşa, aldığı silahları Anadolu içlerine götürdü. Halkın eline verdi bu silahları.

"Salih Hacıoğlu, İstiklal Mahkemeleri'nin tutanaklarında: 'Yeşilordu örgütünün kurucuları' arasında gösteriliyor. Bu örgüt, tüzüğü'nün birinci maddesinin temel taşına şu ilkeyi yazmıştır: 'Yeşilordu, Avrupa emperyalizmini Asya'dan kovmak üzere kurulmuş bir savaş örgütüdür.' Bu örgüt, diyor ikinci maddesinde: 'Türkiye'de emperyalizmin her tür ege-menliğini, sermayelerin zorbalıklarını yıkmak, kaldırmak için savaşı.' Yeşilordu, köklü toprak reformu, demokratik bir düzen, sosyal kurtuluş, halk egemenliği hükümeti için savaştığını 32 maddelik bir programla halka sunmuştur.

"50 bin gerilla-çete vardı. Bilindiği gibi, I.Dünya Savaşı'nda ordudan kaçanların sayıları milyonu buluyordu. Halk, emperyalist savaşa karşı olduğunu ordudan kaçmakla ortaya koydu. Kaçanların çoğu silahıyla dağa çıkıyordu. İdamlar, kurşuna dizmeler, hiçbir şey bu direnişi kıramadı. Yeşilordu örgütü, gerillalar, çeteler, çoğu bunlardan kuruldu. Emperyalist savaşa girmeyenler, kurtuluş savaşına seve seve atıldılar. Esirlikten dönenler, Sovyetler'de, devrim sırasında gördüklerini, köylerinde, kasabalarında, yer yer uygulamaya koyuldular.

"Böylesi bir politik hava içinde, yepyeni oluşmalar başladı. Kütahya'da, 1920 yılı başlarında, bir Gönüllü Halk Alayı kuruldu. Bu alayı, halk her şeyle, her yandan destekledi. Alay komutanı Topçu İsmail Hakkı'ydı. Suphilerle öldürüldü. Merkez

Komitesi, Politik Bürosu üyesiydi. Bu alay, Yeşilordu'nun bir koluydu. Ateş boylarında sonuna kadar savaştı. Onlar, Kızılordu'da gördükleri savaş yöntemlerini, savaş disiplinini, halk ordusu ilkelerini uyguladılar.

"Gene böylesi bir gelişme içinde, 1920 yılının Mayıs-Temmuz ayları arasında oluşan Türkiye Komünist Partisi kuruldu. 'Parti' sözü ilk kullanıldı. Türkiye'de komünist guruplar, komiteler, daha 1918 yılının sonlarında kurulmaya başlamıştı. Komünist Partisi adıyla, gizli, Eskişehir'de, 14 Temmuz 1920'de ortaya, savaş alanına çıkmıştır. (...)

"Komünist Partisi hemen, özel bir çağrıyla: 'İşçilere, köylülere, bütün halka' başvuruyor. Tüzük ve programını açıklıyor. 'Türkiye Komünist Partisi kapitalizme, emperyalizme karşı bunların boyunduruğunu kırmak, ege-menliklerini yıkmak, devrim ve sosyalizm uğrunda savaşıacaktır. Halk cumhuriyeti hükümeti vücuduna getirmek, sosyalizmi yerleş-tirmek için işçi sınıfını, emekçi yığınlarını örgütleyecektir' diyor.

"Ve halka somut savaş yolunu gösteriyor: 'Anayurdumuzun bağımsızlığını ve halkımızın özgürlüğünü ancak silahla, ancak savaşa elde edebiliriz. Çeteler! Topraklarımızdan son yabancı eri, son düşmanı kovuncaya kadar savaşıyoruz! Topraklarımızın bir karışımını bile İngilizlere, Amerikalılara, onların yarıdakısı Yunan kırkı ordularına bırakamayız! Çeteler! İyi bilin, bütün halk arkanızdadır. İşçi, köylü arkanızdadır. Komünist Partisi yanınızdadır! Siz, çeteler, kendiniz işçi, köylü çocuklarıdır!'

"Gerillalar, çeteler iyice canlandı. 20 Temmuz 1920'de, çeteler Bursa kapılarında ölesiye savaşa girdiler. Çeteler taş, toprağa sarılıyor, karşı koyuyor. Bu haberi İngilizlerin *Times* gazetesi veriyordu. Düzenli ordu birliklerinin çekilip gittiklerini bildiriyordu.

"Kurtuluş savaşı dar boğazlara girmişti. Ulusal bağımsızlık ve sınıf savaşıları içiçe giriyordu. Bir yandan düşman bindirmişti. Bir yandan gerici, padişahlıkla, emperyalizmle bağlı güçler iyice baş kaldırmıştı. Yer yer ayaklanmalar birbirini izliyordu. Düzce, Zile, Yozgat, Konya, Delibaş, Anazavur ayaklanmalarını Ankara hükümeti, elindeki düzenli ordu birlikleriyle bastıramadı. Çeteler, özellikle komünistlerin etkisinde, akıncı, atlı birlikler, Yeşilordu'ya bağlı silahlı, vurucu güçler gericilerin ayaklanmalarını bastırmada kesin rol oynadılar.

"Ortaya yeni bir sorun çıktı, daha doğrusu çok önemli ve birbirine aykırı iki istem güncel konu oldu. Düzenli ordu kurulması! Egemenliğini kurmak yolunu izleyen burjuvazi, eski ordunun kasnağı üzerinde, eski kadrolardan, komutanlardan, dağıntık tümenlerden, kolordulardan ordu çıkarmak planını yürürlüğe koydu. Öte yandan, ilerici güçler, komünistler, gelişmeleri göz önüne alarak, yepyeni, devrimci bir Halk Ordusu, demokratik bir halk hükümeti kurulması istemini ileri sürdüler.

(...)

"Biliyorsunuz, Yeşilordu'nun ileri gelenlerinden biri Çerkes Ethem'di. Korkunç bir provokasyona getirildi, kötü tuzağa düşürüldü. Bu olay, M.Suphi'lerin kahpece öldürüldükleri günlere rastlar. Aslında rastlama değildir. Genel bir planın ayrı dalları, başka bir yöndür.

(...)

"Buraya kadar saydığımız veriler, Komünist Partisi'ne, gerillalara, Yeşilordu'ya karşı burjuvazinin gizlice hazırladığı 'Genel Plan'ın kalıbını ortaya koyar. Bu plan, üç aşamayla, bir ay içinde uygulanmıştır. Plan gereğince, baştan, cephenin değişik kesimlerinden, atlı, yaya, topçu birliklerini İsmet (İnönü), Refet (Bele) Paşa'ların komutasında, arkadan, gerillaların, çetelerin üzerine sürdüler. İki ateş arasında kalan halk çetelerinin çoğu kırıldı, kimi kaçabildiği tarafa kaçtı. Bu provokasyon, bu haince saldırı kurtuluş savaşının daha yüksek bir aşamaya, demokratik devrime dönüşmesi olanağını burjuvazinin toplu, tüfekle, kan ve ateşle ezmesidir.

"Arkasından, legal kurulan Halk Komünist Partisi'ne baskın yapıldı. 19 Ocak 1921'de, başta Salih Hacıoğlu, Affan Hikmet yoldaşlar olmak üzere parti militanları, Yürütme Komitesi üyeleri tutuklandı. 'İstiklal Mahkemesi' bunlara 15'er yıl kürek cezalarını dayadı. Sürdü hepsini Anadolu'nun kalelerine.

"'Plan'ın en kanlı bölümü 28 Ocak 29'a bağlayan gece uygulandı. M.Suphi'ler barbara öldürüldü. Karadeniz'e döktüldü. Oysa, Ankara'dan haber göndermişlerdi. M.Kemal mektup yazmıştı. M.Suphi yoldaşa, Ankara'ya gelebilir, yerinizi alabilirsiniz demişti..." (İsmail Bilen, *Çetin Savaş*, s.10-18)

Aradan 75 yıl geçti. Anadolu'nun çehresi köklü bir biçimde değişti. Sınıf savaşı, bugün çok daha sağlam ve gelişmiş bir toplumsal taban üstünde yürütmektedir. İşçi sınıfı toplumun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Geçmiş savaşıardan zengin bir deney ve örgütlenme birikimi devralmıştır.

Bugün ülke yeni hesaplaşmaya doğru hızla ilerliyor. Bu kez gelen, geçmiştekilere göre çok daha derinlerden ve çok daha kapsamlı geliyor. Bu seferki geliş, toplumda hiçbir el değmedik köşe kalmamacasına, hiçbir silkelenmedik uygulama bırakmamacasına, bütün içe kapanmışlıkları sarsıcı, bütün hesapları ortaya dökcü, bütün düğümleri çözücü bir çağ açıcılıkla geliyor. Halkımızın uzunca bir dönem için kaderi bu hesaplaşmada karara bağlanacaktır.

Sınıf savaşı, halk hareketi, hiçbir ülkede o toplumun geçmişinden kopuk gerçek üstü bir düzlemde yürümez. Sınıf savaşı, her zaman, o toplumun harcına, harmanına, örgüsüne katılan, tarih içinde belirmiş savaş çizgileri üstüne oturur.

Onun için, bugün bugüne bağlayan, ihtiyar Anadolu'da çeşitli kollardan gelişmiş bütün başkaldırı geleneklerini işçi sınıfı kanalına akıtan, savaş tarihini özümsemiş, gerekli dersleri çıkarmış kadro! Bu çağrı tarihin çağrısıdır.

İktidar mücadelesi, yığın gücünü sokağa çıkaracak merkezi örgütler aracılığıyla yönlendirilir. Geçmişteki bütün başkaldırı hareketleri, son tahlilde, bunu yeterince gerçekleştiremedikleri için yenilmişlerdir. Onun için, merkezi örgüt fikrini bilincine kazınmış, eylemde demir disiplinli kadro! Bu çağrı şimdinin acil çağrısıdır.

Binlerce yıldır birikegelen insan eyleminin mantıksal hedefi komünizmdir. Sınıf savaşı, komünizm bilimiyle yönlendirilmezse, sersemeler. Araçlar amaçlaşır. Toplum kendini yiyip bitiren bir kargaşaya, çürümeye, karanlığa doğru sürüklenir. Onun için sınıfının en üstün teori ve siyasetiyle silahlanmış kadro! Her fırsatta bilimi savaşın içine taşıyan, böylece savaşa anlam veren, onu geliştiren kadro! Gürültülü kalabalıklara, yaldızlı söylemlere kanmayan, doğrunun meydan okuyuculuğunda çelikleşecek kadro! Bu çağrı herkesedir.